

УДК 336.764.1

С. М. Халатур,
д. е. н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8331-3341>

О. О. Олійник,
к. е. н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5657-3105>

Є. В. Азаров,
здобувач гр. МгФБС-23
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-6602-964X>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.16.35

ІМПЕРАТИВИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКІВСЬКИХ АКТИВІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ БАНКУ

S. Khalatur,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Dnipro State Agrarian and Economic University
O. Oliynyk,
PhD in Economics, docent,
Docent of the Department of Finance, Banking and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University
Ye. Azarov,
Student of the gr. MgFBS-23, Dnipro State Agrarian and Economic University

IMPERATIVES OF FINANCIAL MANAGEMENT OF BANKING ASSETS IN THE CONTEXT OF ENSURING LIQUIDITY OF THE BANK

Автори визначають особливості фінансового менеджменту активів банківських установ, а також оптимізацію їх структури з метою покращення ліквідності. В статті проведено диференціацію активів банку за рівнем ліквідності, розглянуто методи механізм розташування залучених та власних коштів з метою отримання доходів та забезпечення банку ліквідними ресурсами. Удосконалення фінансового менеджменту банківських активів являється основним завданням для забезпечення стабільності, ефективності та конкурентоспроможності комерційного банку. Процес удосконалення фінансового менеджменту банківських активів представлений складними і багатоаспектними сферами, який має бути спрямований на підтримку певних заходів реалізованих банківськими установами. Запропоновані заходи, що сприятимуть підвищенню ефективності управління активами банку, що, в свою чергу, забезпечить стабільність та зростання його фінансових показників.

The authors determine the peculiarities of the financial management of the assets of banking institutions, as well as the optimization of their structure in order to improve liquidity. The article differentiates the bank's assets according to the level of liquidity, examines the methods and mechanism of the allocation of borrowed and own funds in order to obtain income and provide the bank with liquid resources. Improving the financial management of bank assets is the main task for ensuring the stability, efficiency and competitiveness of a commercial bank. The process of improving the financial management of bank assets is represented by complex and multifaceted directions, which should be aimed at supporting certain measures implemented by banking institutions. The proposed measures will contribute to increasing the efficiency of the bank's asset management, which, in turn, will ensure the stability and growth of its financial indicators. The methods used by commercial banks are separated depending on the system of tasks assigned to them: maximizing profit and the volume of resources involved, hedging risks, taking into account the sensitivity of financial instruments to changes in interest rates, adjusting processes of currency positions, optimizing the structure of bank assets to ensure the necessary level of liquidity and creation of a safety reserve of solvency, compliance with the norms and volumes of regulatory capital, innovative foundations of the development of banking. Considering different approaches to the financial management of bank assets, attention should be focused not only on the strategic, current and operational approach of management, but also take into account tasks, types of assets (financial instruments), management methods, methods, and other components of the financial mechanism that make it possible to ensure the appropriate level liquidity of banking institutions. It is worth noting that with the help of the mechanism of financial management of bank assets, its imperative components can be implemented more effectively. Thus, the proposed measures that will improve the efficiency of the bank's asset management are able to ensure an increase in the liquidity indicators of both assets and the banking institution as a whole.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, банківські активи, ліквідність банку, банківські ресурси.

Key words: financial management, bank assets, bank liquidity, bank resources.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні імперативи розвитку банківського сектору передбачають ефективний розподіл фінансових ресурсів при формуванні його активів. Стабілізація банківського сектору, як пріоритетної частини фінансового ринку країни, вимагає рішучих дій, спрямованих на подолання кризових економічних явищ. Тому сучасні ефективні підходи фінансового менеджменту активів повинні відповідати викликам глобалізації фінансового ринку. Створення перспективних умов розвитку та ефективних механізмів функціонування банківського сектору економіки здатне забезпечити належним ліквідним рівнем як його суб'єктів, так і фінансового ринку в цілому. Дослідження складових фінансового менеджменту банківських активів дозволяє максимізувати прибутки та мінімізувати витрати і ризики в банківському середовищі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

В сучасній економічній літературі розглянуто багато наукових праць вчених, в яких розглядалися проблеми фінансового менеджменту банківських активів. Серед них: Колодізев О.М., Рац О. М., Киркач С. М., Азізова К. М., Зверук Л.А., Макаренко Ю.П., Ніколюк О.В., Сав-

ченко Т.В., Родіна О.В., Ротар Д.А., Соколова Х.О., Волкова В.В., Тришак Л.С., Мацук З.А., Шийко В.І., Журавльова Т.О., Турова Л.Л. [1-8]. Оцінюючи вказані вище аспекти наукових публікацій, варто зосередити увагу на підвищенні ліквідності та одночасному підвищенні прибутковості банківських установ при фінансовому менеджменті їх активів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає у визначенні імперативів фінансового менеджменту банківських активів в контекст забезпечення ліквідності банку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Фінансовий менеджмент банківських активів представляє собою діяльність, спрямовану на оптимальне розміщення фінансових ресурсів (інструментів) банку при досягненні високого рівня прибутковості і рентабельності, забезпечуючи при цьому високий рівень його ліквідності. Обов'язковими складовими фінансового менеджменту активів на сучасному фінансовому ринку є фінансове планування і прогнозування, оцінка та аналіз структури активів, управління процентними, фінансовими і валютними ризиками, застосування яких залежить від виду банківських активів [1, с. 179].

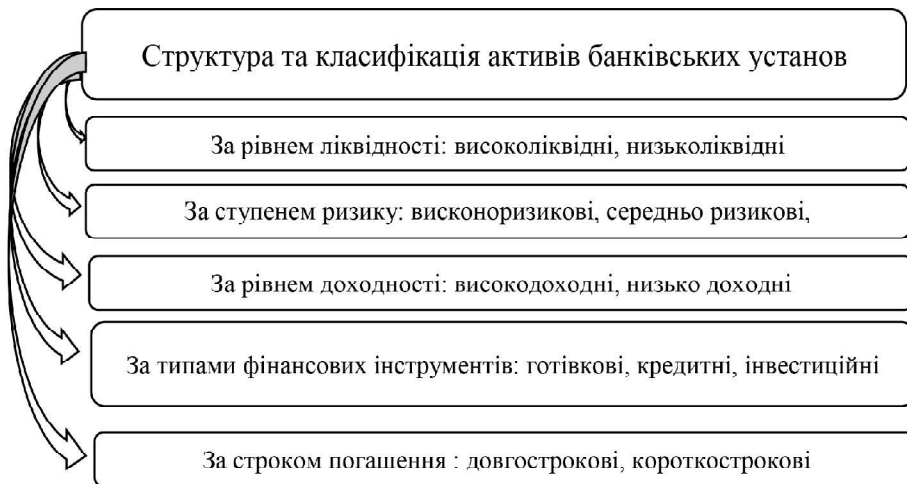

Рис. 1. Структура та класифікація активів банківських установ

Джерело: складено авторами.

Отже доцільно розглянути більш детально класифікацію банківських активів (рис.1), яка дозволить корегувати структуру формування активів і фінансових ресурсів банків з метою покращення їх фінансового стану, ліквідності, рентабельності та прибутковості.

Класифікація банківських активів може здійснюватися за різними критеріями, включаючи ліквідність, ризик, доходність та тип фінансового інструменту. Розглянемо основні категорії банківських активів за різними ознаками:

1. За рівнем ліквідності:

а) Високоліквідні активи:

- готівка та резерви в центральному банку;
- кошти на кореспондентських рахунках;
- короткострокові депозити в інших банках;
- державні цінні папери.

б) Низьколіквідні активи:

- довгострокові кредити;
- інвестиції в цінні папери з тривалим строком погашення;
- нерухомість;

2. За ступенем ризику:

а) Безризикові активи:

- державні цінні папери країн з високим кредитним рейтингом;
- гарантовані депозити в центральному банку;

б) Ризикові активи:

- комерційні кредити; інвестиції в корпоративні облігації;
- інвестиції в акції.

3. За рівнем доходності:

а) Високодохідні активи:

- кредити з високими процентними ставками;
- інвестиції в акції з високим потенціалом зростання;

б) Низькодохідні активи:

- державні облігації з низькою процентною ставкою;
- короткострокові депозити в інших банках.

4. За типами фінансового інструменту:

- а) Готівкові активи: готівка та резерви;
- б) Кредитні активи: комерційні кредити; споживчі кредити; іпотечні кредити;
- в) Інвестиційні активи: цінні папери; акції та облігації;
- г) Інші активи: нерухомість; основні засоби.

5. За строком погашення:

а) Короткострокові активи (до 1 року):

- короткострокові депозити;
- короткострокові кредити;

б) довгострокові активи (більше 1 року):

- довгострокові кредити;
- довгострокові інвестиції в цінні папери.

Зазначена класифікація допомагає комерційним банкам ефективніше управляти своїми ресурсами і активами, оптимізувати їх структуру, максимізувати прибутковість, мінімізувати ризики та забезпечувати ліквідність на належному рівні.

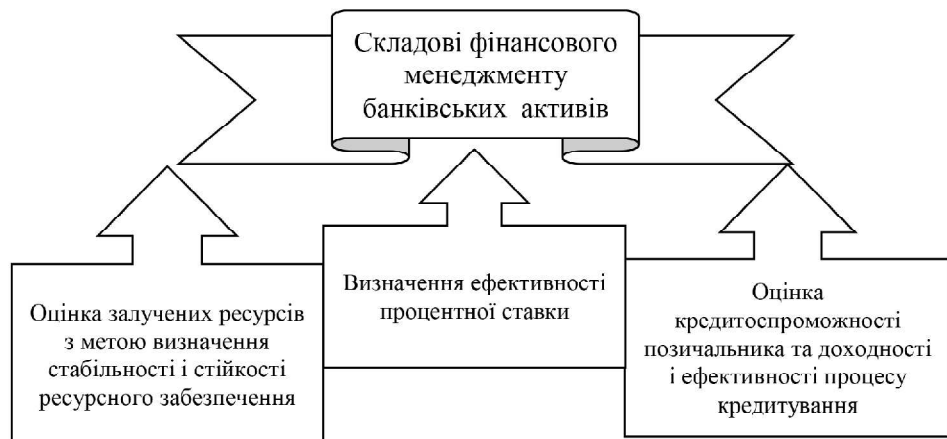

Рис. 2. Складові фінансового менеджменту банківських активів

Джерело: складено авторами.

В банківській практиці фінансовий менеджмент активів представляє собою процес управління фінансовими ресурсами банку з метою максимізації прибутку та мінімізації ризиків, до основних складових якого, як правило, можна віднести:

1. Фінансовий менеджмент ліквідності передбачає забезпечення достатнього рівня ліквідності для покриття короткострокових зобов'язань банку.

2. Фінансовий менеджмент кредитного портфелю, який включає здійснення оцінку та моніторинг кредитних ризиків, враховуючи аналіз платоспроможності позичальників.

3. Фінансовий менеджмент інвестицій спрямований на розміщення коштів у різні фінансові інструменти для отримання доходу при збереженні прийняттого рівня ризику.

4. Фінансовий менеджмент процентних ризиків здійснюється при управлінні впливом змін процентних ставок на прибутковість банку.

5. Фінансовий менеджмент валютних ризиків впроваджується з метою захисту від ризиків, пов'язаних зі зміною валютних курсів.

6. Аналіз та фінансове управління капіталом передбачає оптимізацію структури капіталу для забезпечення стійкості та виконання регуляторних вимог.

7. Планування та прогнозування передбачає створення фінансових моделей для прогнозування майбутніх грошових потоків та фінансових показників банку.

8. Контроль витрат включає ефективне управління витратами для підвищення рентабельності.

9. Регулювання та відповідність дотримання регуляторних вимог та стандартів фінансової звітності.

Фінансовий менеджмент банківських активів потребує глибокого розуміння процесів на фінансових ринках, економічних умов та регуляторного середовища. Серед методів фінансового менеджменту банківських активів відокремлюють наступні:

- Розподіл загального фонду коштів;
- Розподілу активів (конверсії);
- Наукового підходу;
- Визначення ефективного результату від здійснення банківських операцій.

Кожен із вказаних методів застосовується комерційними банками в залежності від системи покладених на них завдань: максимізація прибутку і обсягів залучених ресурсів, хеджування ризиків, врахування чутливості фінансових інструментів на зміну процентних ставок, корегувальні процеси валютних позицій, опти-

мізація структури банківських активів задля забезпечення необхідного рівня ліквідності та створення безпекового запасу платоспроможності, дотримання норм та обсягів регулятивного капіталу, інноваційні засади розвитку банківських установ [3, с. 68].

Удосконалення фінансового менеджменту банківських активів являється основним завданням для забезпечення стабільності, ефективності та конкурентоспроможності комерційного банку. Процес удосконалення фінансового менеджменту банківських активів представлений складними і багатоаспектними напрямками, який має бути спрямований на підтримку наступних заходів банківськими установами:

1. Впровадження сучасних технологій при використанні фінансових технологій (FinTech) для автоматизації процесів управління активами, великих баз даних (Big Data) та аналітики для покращення прийняття фінансових рішень, в тому числі і інтеграція інформаційних систем для прогнозування ризиків та оптимізації портфелів [4, с. 125].

2. Посилення управління ризиками в ході вдосконалення методів оцінки кредитного ризику, включаючи скорингові системи, а також здійснення розробки більш ефективних моделей для управління процентними та валютними ризиками при впровадженні систем раннього попередження ризиків і проведення GAP-аналізу [2, с. 309].

3. Створення ефективною та оптимізованою структури активів, яка здатна враховувати збалансування між високоліквідними та низьколіквідними активами для забезпечення ліквідності та прибутковості, а також диверсифікацію інвестиційного портфелю для зниження ризиків.

4. Покращення фінансового управління капіталом при розробці стратегій для підтримання достатнього рівня капіталу відповідно до регуляторних вимог, а також використання інструментів ринку капіталу для залучення додаткових ресурсів [5, с. 19].

5. Розвиток людських ресурсів, навчання та підвищення кваліфікації персоналу з управління фінансовими активами, залучення експертів з фінансового менеджменту та інвестицій.

В економічній літературі імперативи фінансового менеджменту банківських активів розподілені на директивні та регулюючі складові, за допомогою яких здійснюється або за допомогою безпосередньої участі державних органів влади, або на підставі законів фінансо-

вих ринків. Пропонуємо заходи, що сприятимуть підвищенню ефективності управління активами банку, що, в свою чергу, забезпечить стабільність та зростання його фінансових показників [7, с.91].

По-перше, забезпечення ліквідності є необхідною підтримкою достатнього рівня ліквідності для виконання короткострокових зобов'язань, регулярний моніторинг ліквідності та адаптація стратегій у відповідь на зміни ринкових умов.

По-друге, максимізація прибутковості, орієнтація на досягнення оптимальної доходності від активів, використання аналітичних інструментів для визначення найбільш перспективних інвестицій.

По-третє, мінімізація ризиків, розробка та впровадження стратегій для зниження різноманітних ризиків, зокрема кредитного, ринкового, операційного та інших, використання хеджування для захисту від небажаних змін ринкових умов.

По-четверте, дотримання регуляторних вимог, відповідність нормам і правилам, встановленим регуляторними органами, регулярне оновлення процедур та політик відповідно до змін у законодавстві та регуляціях.

По-п'яте, прозорість та звітність, забезпечення прозорості у фінансовій звітності, регулярна звітність перед акціонерами, інвесторами та регуляторами.

По-шосте, інновації та адаптація, готовність до впровадження нових технологій та методів управління активами, гнучкість та швидка адаптація до змін у зовнішньому середовищі [8, с. 174—179].

ВИСНОВКИ

Розглядаючи різні підходи до фінансового менеджменту банківських активів слід зосередити увагу не тільки на стратегічному, поточному та оперативному підході управління, а і врахувати завдання, види активів (фінансових інструментів), способи, методи управління, інші складові фінансового механізму, що надає змогу забезпечити належний рівень ліквідності банківських установ. Варто зауважити, що за допомогою механізму фінансового менеджменту банківських активів більш ефективно можуть бути реалізовані його імперативні складові. Таким чином, запропоновані заходи, що сприятимуть підвищенню ефективності управління активами банку, здатні забезпечити підвищення показників ліквідності як активів, так і банківської установи в цілому.

Література:

1. Банківська справа: навчальний посібник / О. М. Колодізев, О. М. Рац, С. М. Киркач, К. М. Азізова. — Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 347 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25676/1/2020-Колодізев%20ОМ%2С%20Рац%20ОМ%20та%20ін.pdf> (дата звернення: 20.07.2024).
2. Зверук Л.А. Основи стратегій управління активами і пасивами банків. Бізнес-Інформ. 2018. №6. С. 307—313.
3. Макаренко Ю.П. Управління активами та пасивами комерційного банку з метою підвищення ефективності їх використання. Інвестиції: практика та досвід. 2017. №24. С. 66—70. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_-2017/13.pdf (дата звернення: 24.07.2024).
4. Ніколюк О.В., Савченко Т.В., Родіна О.В. Проблеми та переваги штучного інтелекту як ефективного інституту для розбудови управлінських рішень в публічному управлінні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. Том 34 (73). № 3. С. 124—130. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.3/19> (дата звернення: 25.07.2024).
5. Ротар Д.А. Концептуальні основи формування стратегій управління активами і пасивами банківських установ і та напрями їх оптимізації. Молодий вчений. 2014. №6 (2). С. 18—21.
6. Соколова Х.О., Волкова В.В. Активи та пасиви банків України: сучасний стан та фактори впливу. Економіка та організація управління. 2018. № 4 (32). С. 65—74. URL: <https://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/936> (дата звернення: 18.07.2024) (дата звернення: 22.07.2024).
7. Тришак Л.С., Мацук З.А., Шийко В.І. Фінансовий механізм управління активами і пасивами банківських установ. Облік і фінанси. 2019. №4 (86). С. 88—95. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4\(86\)-88-95](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4(86)-88-95) (дата звернення: 23.07.2024).
8. Фінансовий менеджмент у банку. Навч. посіб./ Журавльова Т.О., Макаренко Ю.П., Турова Л.А., Сірко А.Ю. Дніпро: Пороги, 2021. 360 с.
9. Velychko O., Velychko L., Khalatur S., Roubek Hynek (2020) A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities. Problems and Perspectives in Management, vol. 18 (4), pp. 153—166. DOI: [https://doi:10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi:10.21511/ppm.18(4).2020.14) (дата звернення: 19.07.2024).
10. Vinichenko I.I., Honcharenko O.V., Khalatur S.M., Sitkovska A.O., Prus Y.O., Korchahina V.H. (2020) Innovation investment platform of

complex ensuring the economic security of enterprises of agrarian industry. *Rivista di Studi sulla Sostenibilita*. Vol. (2), pp. 63—79. DOI: 10.3280/RISS2020-002-S1006 (дата звернення: 17.07.2024).

11. Khalatur S., Honcharenko O., Karamushka O., Solodovnykova I., Shramko, I. (2022). Paradigm transformation of the economic crises modeling. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 4 (45), pp. 285—297. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.45.-2022.3833> (дата звернення: 18.07.2024).

12. Khalatur, S., Velychko, O., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., & Karamushka, D. (2023). Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 3 (50), pp. 341—356. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.50.2023.4050> (дата звернення: 21.07.2024).

13. Khalatur, S., Kachula, S., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., & Klymenko, S. (2023). Anticrisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 5 (52), pp. 413—432. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.5.52.2023.4169> (дата звернення: 18.07.2024).

References:

1. Kolodizev, O. M., Rats, O. M., Kyrkach, S. M. and Azizova, K. M. (2020), *Bankiv's'ka sprava [Banking]*, KHNEU, Kharkiv, Ukraine, available at: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25676/1/2020-Kolodizev%20OM%-2C%20Raц%20OM%20та%20ин.pdf>. (Accessed July 20, 2024).

2. Zveruk, L.A. (2018), "Basics of asset and liability management strategies of banks", *Business-Inform*, vol. 6, pp. 307—313.

3. Makarenko, Yu.P. (2017), "Management of assets and liabilities of a commercial bank in order to improve the efficiency of their use", *Investments: practice and experience*, vol. 24, pp. 66—70, available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2017/13.pdf (Accessed July 24, 2024).

4. Nikoliuk, O.V., Savchenko, T.V. and Rodina, O.V. (2023), "Problems and advantages of artificial intelligence as an effective institution for the development of managerial decisions in public administration", *Academic notes of TNU named after V.I. Vernadsky. Series: Public management and administration*, vol. 34 (73), no. 3, pp. 124—130. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.3/19>.

5. Rotary, D.A. (2014), "Conceptual foundations of the formation of strategies for managing assets and liabilities of banking institutions and directions for their optimization", *A young scientist*, vol. 6 (2), pp. 18—21.

6. Sokolov, H.O. and Volkova, V.V. (2018), "Assets and liabilities of Ukrainian banks: current state and influencing factors", *Economics and management organization*, vol. 4 (32), pp. 65—74, available at: <https://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/936> (Accessed July 22, 2024).

7. Tryshak, L.S., Matsuk, Z.A. and Shiyko, V.I. (2019), "Financial mechanism of management of assets and liabilities of banking institutions", *Accounting and finance*, vol. 4 (86), pp. 88—95. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4\(86\)-88-95](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-4(86)-88-95).

8. Zhuravlyova, T.O., Makarenko, Y.P., Turrova, L.L. and Sirko, A.Yu. (2021), *Finansovyy menedzhment u banku [Financial management in the bank]*, Porogy, Dnipro, Ukraine.

9. Velychko, O., Velychko, L., Khalatur, S. and Roubek, Hynek (2020), "A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities", *Problems and Perspectives in Management*, vol. 18(4), pp. 153—166. DOI: [https://doi:10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi:10.21511/ppm.18(4).2020.14).

10. Vinichenko, I.I., Honcharenko, O.V., Khalatur, S.M., Sitkovska, A.O., Prus, Y.O. and Korchahina, V.H. (2020), "Innovation investment platform of complex ensuring the economic security of enterprises of agrarian industry", *Rivista di Studi sulla Sostenibilita*, (2), pp. 63—79. DOI: 10.3280/RISS2020-002-S1006.

11. Khalatur, S., Honcharenko, O., Karamushka, O., Solodovnykova, I. and Shramko, I. (2022), "Paradigm transformation of the economic crises modeling", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 4 (45), pp. 285—297. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.45.2022.3833>.

12. Khalatur, S., Velychko, O., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., & Karamushka, D. (2023), "Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 3 (50), pp. 341—356. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.50.2023.4050>.

13. Khalatur, S., Kachula, S., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., & Klymenko, S. (2023), "Anticrisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 5 (52), pp. 413—432. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.5.52.2023.4169>.

Стаття надійшла до редакції 31.07.2024 р.